

Gudrs, vēl
gudrāks

SUNĪTIS

STEVE MANN

& Martin Roach

Easy Peasy
PUPPY
Squeezy

YOUR SIMPLE STEP-BY-STEP GUIDE TO
RAISING AND TRAINING A HAPPY PUPPY

STĪVS MANNS

un Mārtins Roučs

Čudrs, vēl
gudrāks

SUNĪTIS

LAIMĪGA KUCĒNA AUDZINĀŠANAS
UN APMĀCĪBAS ROKASGRĀMATA

ZVAIGZNE ABC

821.111:087.5
Ma 490

EASY PEASY PUPPY SQUEEZY
STEVE MANN & Martin Roach

Text Copyright © Steve Mann & Martin Roach, 2019
All illustrations © Shutterstock
Originally published in the English language in the UK by Blink Publishing,
an imprint of Bonnier Books UK Limited, London

No angļu valodas tulkojusi **Lilija Berzinska**

Stīvs Manns un Mārtins Roučs
GUDRS, VĒL GUDRĀKS SUNĪTIS

Apgāda vadītāja *VIJA KILBLOKA*
Redaktore *Margita Krasnā*
Korektores *Diāna Graudiņa, Ilona Burka*
Mākslinieciskais redaktors *Aigars Truhins*
Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. V-1227.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Lilija Berzinska, 2023
© Literārā apdare, mākslinieciskais noformējums, izdevums latviešu valodā,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2023
ISBN 978-9934-31-447-6

*Džīnai, Lūkam un visiem,
kas strādā ar suņiem no patversmēm*

SATURS

PAR AUTORU	9
ĀTRĀ PAMĀCĪBA.....	11
IEVADS. PAR MANI	13
1. NODAĻA. MANA APMĀCĪBAS FILOZOFIJA	21
2. NODAĻA. TĀTAD TU TIKI PIE KUCĒNA?!.....	33
3. NODAĻA. 20,5 LIETAS, KO TAVS KUCĒNS VĒLAS, LAI TU ZINĀTU	53
4. NODAĻA. KUCĒNA TUALETES APMĀCĪBA.....	57
5. NODAĻA. ĶERMEŅA VALODA.....	71
6. NODAĻA. SĒDI.....	87
7. NODAĻA. MUTES MANIERES	103
8. NODAĻA. SOCIALIZĀCIJA.....	117
9. NODAĻA. SUNU PARKA ETIĶETE	137
10. NODAĻA. ROTAĻAS.....	149
11. NODAĻA. LĒKŠANA VIRSŪ	159

12. NODAĻA. REFLEKSS UZ VĀRDU (RUV).....	173
13. NODAĻA. ACU KONTAKTS	181
14. NODAĻA. PASTAIGA PIE NENOSTIEPTAS PAVADAS	189
15. NODAĻA. SAUKŠANA	201
16. NODAĻA. DEGUNA MĒRĶIS.....	213
17. NODAĻA. NELAIME AR “NOST”	219
18. NODAĻA. PĀRGĀJIENS AR MUGURSOMU.....	231
19. NODAĻA. SUŅU SKOLA, GRUPU APMĀCĪBA UN VETERINĀRĀRSTS. APŽĒLIŅ!	249
UZ REDZI UN LAI VEICAS!.....	255
PATEICĪBAS	257
ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS.....	259

PAR AUTORU

Stīvs Manns, 30 gadus būdams profesionāls suņu treneris, ir strādājis ar vairāk nekā 100 000 suņu, aptverot dažādas sfēras – drošības un izmeklēšanas jomu, TV un kino industriju, lekciju lasīšanu augstskolā par dzīvnieku audzēšanu un uzvedību, kā arī sadarbību ar vairākām starptautiskām sporta zvaigznēm un slaveniem suņu īpašniekiem. Viņš ir daudz uzstājies televīzijā kā suņu uzvedības eksperts un *BBC Underdog Show* kļuvis par godalgotu treneri. Stīvs ir dibinājis Mūsdienu suņu treneru institūtu (*The Institute of Modern Dog Trainers*) – pasaulē ietekmīgāko suņu treneru un biheivioristu organizāciju.

Stīvs ir dedzīgs ētiskas un zinātniski pamatotas suņu apmācības piekritējs, viņš strādājis dažādās Eiropas valstīs, Dienvidamerikā, Āfrikā un Tuvajos Austrumos, lai rādītu mūsdienīgas, pozitīvas suņu apmācības piemēru. Stīva pieeja ir balstīta uz saprātīgiem uzvedības

GUDRS, VĒL GUDRĀKS SUNĪTIS

pētījumiem, nevis uz mītiem un maldiem par suņu apmācību.

Stīvs ir arī kaislīgs suņu aizstāvis un uzticams suņu glābšanas atbalstītājs: “Ja mēs pareizi apiesimies ar kucēniem un izglītosim sabiedrību par to, kā pareizi dzīvot līdzās mūsu suņiem, mans sapnis par dzīvnieku patveršmēm bez suņiem tiešām var kļūt par īstenību.”

Stīvs dzīvo Hārfordšīrā kopā ar savu sievu Džīnu, dēlu Lūku un septiņiem (jā, septiņiem!) suņiem: Nensiju – čivavas jaukteni, Pablo – Stafordšīras bulterjeru, Ešu – vācu aitusuni, Peli – greihaundu, Spaideru – vipetu, Sameru – greihaunda jaukteni, Karlosu Fandango no Rietumiem – malinuā.

ĀTRĀ PAMĀCĪBA

Ja tev nav laika un ir vajadzīgi kucēna audzināšanas padomi, uzreiz šķir vaļā 56. lappusi.

IEVADS

PAR MANI

Mani mēdza saukt par “dīvaino suņu puiku”. Es uzaugu Voltemebijā Eseksā pagājušā gadsimta septiņdesmitajos un astoņdesmitajos gados; toreiz allaž bija pāris suņu, kas spēlējās ar bērniem uz ielas, un man viņi ļoti patika. Tā bija tolaik. Suņi vienkārši skraidīja apkārt. Tomēr mājās mums nebija suņu. Mamma mēģināja mani atrunāt, teikdama: “Kā būtu ar trusīti, Stīven?” Uz to es atbildēju: “Nu nē, mammu, tas taču nav suns.” Tā nu mums suņa nebija, un tas ir pamatoti, jo mani vecāki daudz strādāja un, lai gan augošam bērnam tas bija jauks sapnis, nebūtu bijis prātīgi iegādāties dzīvnieku.

Visa mana ģimene ir īri, tāpēc vasaras brīvlaikā mēs devāmies uz Īriju, un tur šķita ierasts, ka visiem ir suņi. Joprojām atceros to maģisko vasaras brīvlaika sajūtu – priecīgi satraukts, es ceļoju uz Īriju, un, kad

mēs nokļuvām tur, man apkārt bija daudz suņu... Un šis fakts vēl pamatīgāk vairoja sarūgtinājumu par to, ka būs jāatgriežas mājās, kur suņa nav. Tas, ka man nebija suņa, tikai pastiprināja manu apsēstību ar šiem dzīvniekiem – viņi šķita vēl jo pievilcīgāki. Tā nu es spēlējos ar suņiem uz ielas pie savas mājas, lai vismaz kaut kā remdētu ilgas pēc tiem. Drīz vien es kļuvu vienkārši apsēsts ar suņiem.

Tad kādu dienu es uzzināju, ka tuvumā notiek suņu apmācības, aizgāju turp un sēdēju aizmugurē, vērodams trenerus un saimniekus, bet lielākoties suņus. Ar laiku es sāku vest uz šiem treniņiem kaimiņu suņus. Reizēm pat savācu kādu suni no ielas un kopā ar to devos uz treniņu. Ja tuvumā nebija suņu, ko paņemt līdzī, es apmeklēju suņu skolu bez suņa. Dīvainais suņu puika, kas sēž aizmugurē...

Drīz vien sāku palīdzēt treneriem uzkopt pēc nodarbības, un tad jau steidzos kopā ar viņiem visu sagatavot pirms nodarbības. Es gatavoju tēju, slēju barjeras, sameklēju rotaļlietas, tad darīju to pašu citā suņu skolā, pēc tam citā skolā un tad nākamajā... Es kļuvu par suņu dresēšanas grupiju.

Laikam jau bija nenovēršami, ka treneri sāka man lūgt palīdzēt pašā treniņā. Gadījās, ka man bija jāpieskata kāds suns, kuram bija vajadzīgs neliels iedrošinājums vai kas tamlīdzīgs. Es nonācu dažu treneru paspārnē, un

viņi centās man parādīt, kā apmācīt suņus. Universālā filozofija bija diezgan vienkārša: ja suns izdara kaut ko labu, tu iedod viņam kaut ko labu, proti, noglāsti galvu; ja suns izdara kaut ko sliktu, tu dod tam kaut ko sliktu. Sliktais nozīmēja, ka tu parauj pavadu vai uzkliedz, vai pat dīvainā kārtā uzlej tam virsū ūdeni. Bija tādi treneri un saimnieki, kuri sita suņus.

Tad es to sāku uztvert nopietni.

Tobrīd man bija tikai divpadsmit vai trīspadsmit gadu, bet dažas suņu apmācības izpausmes man ļoti nepatika. Tolaik metodika bija diezgan vecmodīga: labākajā gadījumā stingra, sliktākajā – ļoti skarba. Suņus dresēja ar smagu roku, dresūra bija fiziska. Sodi tika plaši izmantoti. Tā tas bija, bet es tam nepiekritu. Tika pievērsta liela uzmanība uzvedības labošanai – suņa sodīšanai –, īpaši akcentējot to, kā *neļaut* sunim kaut ko darīt. Es sēdēju un vēroju, nemierīgi dīdīdamies savā krēslā un prātodams: kāpēc mēs nekoncentrējamies uz to, ko gribam, bet tikai meklējam “slikto”? Jo vairāk redzēju un mācījos, jo vairāk domāju, ka *šī apmācība patiesībā nav diez ko laba*.

Šīs domas man neļāva naktī aizmigt, jo es nespēju saprast vai pieņemt ļoti daudzus dresūras aspektus. Zem apziņā sāku nolasīt suņu ķermeņa valodu (kas nevienā no šīm suņu skolām nekad netika pat pieminēta) un to, kā suņi izrāda savas jūtas, kā arī izprast, kādas attiecības

tiem ir ar īpašniekiem. Vērojot ļoti stingrās dresūras nodarbības, sāku saskatīt sīkumus: suns kļūst mazliet satraukts, bet neviens to nepamana; suns baidās no soda; kucēnam ik reizi, kad tā saimnieks disciplinējot parauj pavadu, ir grūti elpot; un, pats būtiskākais, es ievēroju, ka arī saimnieki kļuva satraukti.

Atskatoties pagātnē, es saprotu, ka šī pieeja bija diezgan rupja, taču tā bija izplatīta metode. Likās, ka visi tieši tā arī dara.

Bet viņi kļūdījās. Tagad es zinu, ka viņi kļūdījās.

Šie agrīnie gadi man bija lielu pretstatu laiks. Mani uztrauca tas, ko redzēju, taču ļoti sajūsmināja doma par suņu trenera darbu. Problēma bija tāda, ka toreiz tas netika uzskatīts par darbu. Šīs suņu apmācību nodarbības vadīja cilvēki, kuri piestrādāja dažas stundas vakaros. Tajos laikos daudzi instruktori nāca no militārās sfēras vai bija dienējuši; viņi nebija nejauki vai skarbi tīšuprāt, vienkārši vide, kurā viņi atradās, bija atstājusi zināmu iespaidu. Godīgi sakot, cilvēkiem, kas vadīja suņu apmācības klubus, tas bija hobijs, viņi bija entuziasti un lielākoties to darīja labestības dēļ, un treniņu vakarā viņi kļuva gluži vai par ciemata karali vai karalieni. Daži bija brīvprātīgie, daži varbūt varēja kaut ko nopelnīt, bet neviens no viņiem nebija pilna laika suņu treneris, kas ar šo nodarbošanos pelna sev iztiku.

Laikam jau tas bija neizbēgami, ka es pats sāku apmācīt suņus. Sākumā mani “skolēni” bija kaimiņu suņi, kurus trenēju lielākoties uz ielas vai dārzā. Kaimiņi varbūt bija redzējuši mani to darām un ievērojuši, cik aizrāvies esmu, un tas tiešām bija mans aicinājums. Es nesēdēju un neizgudroju savu filozofiju, kā apmācīt suņus un (tas ir vēl svarīgāk) *izturēties* pret tiem; es tikai darīju to, kas šķita dabiski. Kāpēc lai es gribētu nodarīt pāri savam draugam? Ar laiku cilvēki sāka nākt pie manis pēc padoma un lūgt palīdzību, lai risinātu kādu ar viņu suni saistītu problēmu, un tā es turpināju darboties. Manu pusaudzā gadu gaitā viss organiski pilnveidojās. Nebija nekādu grandiozu karjeras plānu, es vienkārši gribēju būt suņu tuvumā, un, ja man paveicās, arī suņi gribēja būt manā tuvumā.

Mūsu mājās nebija ne tikai suņa, bet arī telefona (zinu, zinu, gandrīz vai dzirdu, kā tu uz vijoles man čīgā sēru meldiņu!), tāpēc piektdienas vakarā man vajadzēja noiet pāris kvartālu, lai no telefona būdiņas piezvanītu savam futbola komandas trenerim un uzzinātu, kur būs jātiekas uz spēli šajā nedēļas nogalē. Pa ceļam bieži redzēju kādu no vietējiem suņiem, augumā diezgan lielu jaukteni, vārdā Jorkijs. Es Jorkijam vienmēr teicu “sveiks”, viņš bija iespaidīgs suns; kādu vakaru ieraudzīju Jorkiju pie dzīvžoga, tāpēc piegāju ar viņu sasveicināties... Bet Jorkijs metās man virsū un pamatīgi sakoda mani vairākās

vietās. Par laimi, es paslēpos telefona būdiņā – paldies Dievam, toreiz tām bija durvis – un varēju nogaidīt, līdz suns nomierinās un aiziet. Kad nokļuvi mājās, mani aizveda taisnā ceļā uz slimnīcu, jo biju stipri sakosts.

Vēlāk uzzināju, ka Jorkijs ticis iemidzināts. Es biju satriekts. Jutos briesmīgi.

Nespēju saprast, kāpēc viņš toreiz metās man virsū, jo simtiem reižu mums bija jaukas tikšanās, mēs mēdzām kārtīgi izspēlēties un lieliski sapratāmies. Būdams profesionāls suņu treneris, es tagad zinu, ka Jorkijs darīja to, ko sauc par “resursu sargāšanu”, proti, viņš dzīvžogā bija atradis izmestu sviestmaizi un mani uztvēra kā draudu šim pārtikas avotam, un viņa izdzīvošanas instinkts lika sargāt šo maltīti. Tagad tas šķiet pilnīgi skaidrs, bet toreiz, kad biju tikko sakosts, es vēl jo apņēmīgāk gribēju uzzināt, kāpēc suņi uzvedas noteiktā veidā un kā es varu nepieļaut tādus incidentus, kāds notika ar Jorkiju.

Mana apsēstība ar suņiem tikai pieņēma spēkā. Man bija dažas “kārtīgas darbavietas”, runājot manas mammas vārdiem, bet savā brīvajā laikā es allaž trenēju suņus. Tobrīd, protams, jau biju diezgan pieredzējis, tāpēc 21 gada vecumā nospriedu: visu vai neko, es kļūšu par suņu treneri! Tu taču atceries, ka biju “divainais suņu puika”. Mans lēmums kļūt par suņu treneri bija tas pats, kas “normāla” cilvēka lēmums kļūt par astronautu, rokzvaigzni vai supervaroni. Novadīju dažas nodarbības,

un tās noritēja labi, tad novadīju vēl dažas, un, pirms es paguvu attapties, man jau bija plaukstošs suņu apmācības rūpals. Tas auga diezgan strauji, un drīz vien mani aicināja strādāt ar patversmju suņiem, apsardzes suņiem, dienesta suņiem un, protams, kucēniem. Es sāku lasīt lekcijas par suņu audzēšanu un uzvedību vietējā tālākizglītības koledžā. Es palīdzēju risināt ar cietsirdīgu izturēšanos saistītas problēmas gan Lielbritānijā, gan citās valstīs. Nekad neesmu vēlējies tikai iemācīt suņiem izpildīt konkrētas komandas; es gribēju iemācīt saimniekiem saprast dresūru *no suņa skatpunkta*. Tas man lika studēt dzīvnieku uzvedības zinātni, apmācības teorijas un daudz pamatīgāk iedziļināties šajā jautājumā.

Grāmatas rakstīšanas brīdī mans suņu apmācības uzņēmums – Mūsdienu suņu treneru institūts (*The Institute of Modern Dog Trainers*) – ir pilnībā akreditēts un reģistrēts mācību centrs, kas izglīto un atbalsta suņu trenerus un uzvedības speciālistus. Katru gadu mūsu kurss un seminārus apmeklē vairāk nekā 4000 dalībnieku; mēs lasām lekcijas par suņu uzvedību dažādās pasaules valstīs; mūsu akreditētie treneri un uzvedības speciālisti, kas palīdz “cīnīties par labo” un sabiedrībā veicināt pozitīvu, ētisku un zinātniski pamatotu suņu apmācību, atrodami visā pasaulē. Ar lepnumu varu teikt, ka tā ir viena no pasaules lielākajām un veiksmīgākajām šāda veida organizācijām.

GUDRS, VĒL GUDRĀKS SUNĪTIS

Kopš tā laika, kad es klaiņoju pa ielām kopā ar vietējiem suņiem, esmu iesaistījies desmitiem tūkstošu kucēnu apmācīšanā. Gadu gaitā esmu izstrādājis savu pieeju kucēnu apmācībai un šajā grāmatā centīšos dalīties savā pieredzē. Cerams, manas zināšanas izrādīsies noderīgas, kad sāksi atklāt pasauli kopā ar savu jauno ģimenes locekli (un kucēns neapšaubāmi tāds ir). Cerams, šī grāmata tev iemācīs, kā trenēt savu brīnišķīgo kucēnu, bet visvairāk es ceru, ka tā atklās, kā visu nākamo gadu gaitā veidot attiecības, kas ir paliekošas, sniedz piepildījumu un savstarpēju gandarījumu.

Bet ko gan es zinu... esmu tikai dīvainais suņu puika, vai ne?